

ملاحظات در روایات و ادعیه ناظر به شخصیت حضرت فاطمه زهرا(س)

ادعیه فاطمیه(س) سند قطعی در حقانیت اهل بیت(ع) است و این ادعیه در بررسی روایات مربوط به آن حضرت، ملاک وزینی محسوب می‌شود که مکمل رویکرد قرآن کریم در تکریم شخصیت الهی آن حضرت است.

ادعیه فاطمیه(س) سند قطعی در حقانیت اهل بیت(ع) است و این ادعیه در بررسی روایات مربوط به آن حضرت، ملاک وزینی محسوب می‌شود که مکمل رویکرد قرآن کریم در تکریم شخصیت الهی آن حضرت است. کاظم حاج‌رجبعلی، پژوهشگر علوم قرآنی و مدرس مدرسه دانشجویی دانشگاه تهران، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) اظهار کرد: شاید پیچیده‌ترین و فنی‌ترین تحلیل مربوط به روایات، تحلیل روایاتی باشد که به بررسی موضوعات مرتبط با زندگی فاطمه(س) و یا هر چیزی که به نوعی با نام و یا موضوع حضرت فاطمه(س) باشند، می‌پردازند. علت مسئله هم بسیار روشن است، در واقع حساسیتی که به جهت تاریخی، نام فاطمه(س) ایجاد کننده آن بوده است.

وی ادامه داد: برای دو طیف، انگیزه دامن‌زدن به ابهامات در روایات مذکور وجود داشته است. دسته اول کسانی هستند که به هر حال در زمان حیات دختر رسول خدا(ص) با او چالش داشته‌اند و به شهادت تاریخ، مورد غضب معنادار حضرت فاطمه(س) قرار گرفتند؛ لذا چاره‌ای جز طرح تهمت‌ها و نقطه‌نظراتی که دست‌مایه تحریفات وسیع و یا دست‌کم خطا در تحلیل هر متنی که به نوعی با نام حضرت فاطمه(س) در ارتباط است، ندیدند.

این محقق و پژوهشگر قرآنی در ادامه به تبیین دسته دوم روایات ناظر به این مطلب پرداخت و عنوان کرد: گروه دوم، دوستان بی‌توجهی هستند که ناآگاهانه به تبلیغ روایاتی دست می‌زنند که ظاهر آن مدح و ستایش از حضرت فاطمه(س) است، اما در باطن و به طرز زیرکانه‌ای، قصد خدشه‌دار کردن موضع‌گیری‌های حضرت و یا شخصیت ایشان را دارد.

حاج‌رجبعلی با اشاره به روایات به دسته‌بندی آنان پرداخت و بیان کرد: اگرچه در اینجا مجال طرح این دست روایات نیست، اما مطرح کردن چند نکته به عنوان بخشی از شاخصه‌های بررسی در تحلیل روایات مربوط به حضرت فاطمه(س) می‌تواند بسیار مفید و راهگشا باشد. نخست باید توجه داشت که عمده روایات مذکور سعی دارند به طرق مختلف سخط و خشم حضرت زهرا(س) را یک امر عادی و معمولی جلوه دهند.

وی در توضیح این مطلب عنوان کرد: این دسته از روایات بیشتر سعی دارند با طرح داستان‌های ساختگی که حکایت از میل حضرت زهرا(س) به دنیا و دنیاگرایی دارد، تصویری از یک بانوی عادی که طبعاً خشم و غضب او هم چندان قابل استناد و اهمیت نخواهد بود، ارائه دهند. هرچند پایان مدح‌گونه‌ای از حضرت فاطمه(س) در این داستان‌ها ترسیم شود، لکن این تمجیدها در بطن خود، تخریب و تحقیر به همراه دارند.

مؤلف کتاب #171جهاد نرم؛ افزود: روایت مشهوری که مربوط به برخی همسران پیامبر(ص) بوده است و بعدها به حضرت فاطمه(س) نسبت داده شده است، نظیر آویختن پرده و استفاده از زیورآلاتی که در ایام عسرت و سختی به ایشان نسبت داده شده است و طبق روایت موجب آزردن شدن پیامبر(ص) شد و یا روایتی که خواست و میل غیرعادی حضرت فاطمه(س) را به انگشت ترسیم می‌کند، همگی جزء این دسته از روایات هستند.

وی بیان کرد: دسته دیگری از روایات هستند که به طرز ماهرانه‌ای قصد تحت‌الشعاع قرار دادن خشم و غضب حضرت فاطمه(س) را با داخل کردن امیرالمؤمنین(ع) در زمره کسانی دارند که به نوعی مورد خشم فاطمه(س) قرار گرفته‌اند، دارد. از جمله آن، هرگونه روایتی است که قصد دارد اختلافات زناشویی نظیر آنچه را که میان افراد عادی جاری است به حضرت فاطمه(س) و امام علی(ع) نسبت دهند.

وی ادامه داد: نظیر آنچه که به دروغ درخصوص ازدواج امیرالمؤمنین(ع) و دختر ابوجهل جعل شده است و نیز روایاتی که لقب ابوتراب را به امام علی(ع) ناشی از اختلاف ایشان با حضرت فاطمه(س) عنوان می‌کند و نیز روایاتی که حکایت از خشم و اعتراض در قبال سکوت امیرالمؤمنین(ع) دارد، از این دسته‌اند. در واقع جاعل یا جاعلان این دست از روایات با داخل کردن امام علی(ع) در زمره کسانی که مورد خشم حضرت فاطمه(س) قرار گرفته، قصد دارند یا خشم ایشان را در حد خشم‌های عرفی که انسان‌های عادی، دچار آن می‌شوند تنزل دهد و یا امام علی(ع) را مغضوب حضرت زهرا(س) معرفی کند.

حاج‌رجبعلی عنوان کرد: ثالثاً دسته‌ای از روایات هستند که به انگیزه تحت‌الشعاع قرار دادن نحوه شهادت حضرت فاطمه(س) جعل شده‌اند و ممکن است برخی از دوستان بی‌خبر، بدون توجه به اهداف مودیان از جعل آنها، به ظاهر قابل پذیرش آن استناد کنند، در

حالی که نتیجه پذیرش این دست از روایات، تحریف تاریخ است.

وی با اشاره به روایاتی که اصرار بر اندوه و بی‌تابی غیر عادی حضرت زهرا(س) از رحلت پیامبر(ص) دارند، گفت: در صورتی که این روایات به گونه غلوآمیزی مطرح شوند، ممکن است تداعی این نکته را کنند که علت فوت حضرت فاطمه(س) شهادت نبوده است، بلکه ایشان از اندوه و تأثر شدید و به مرگ طبیعی از دنیا رفته‌اند و به قول معروف دق کرده‌اند.

این محقق و پژوهشگر عنوان کرد: رابعاً دسته‌ای از روایات هستند که با بی‌شرمی تمام، توجه حضرت فاطمه(س) به حجاب و یا معاشرت با اشخاص را سست و یا عادی جلوه می‌دهند، که این دست از روایات نیز نمی‌توانند مبنای درستی داشته باشند و هدف از جعل آنها زیر سؤال بردن شخصیت حضرت فاطمه(س) در سطح يك فرد عادی است.

وی با بیان اینکه هرکدام از روایات یاد شده به استناد آیات مختلف قرآنی رد می‌شوند، اظهار کرد: این در حالی است که برخی از دوستان ناآگاه این آیات را هم نادیده می‌گیرند؛ مثلاً آیه تطهیر در سوره مبارکه احزاب حجت مناسبی برای دسته اخیر روایات است. همین آیه و آیات قبل از آن، میل به دنیاگرایی را از حضرت فاطمه(س) و اهل بیت(ع) نفی می‌کند، در حالی که دنیاگرایی را برای برخی از همسران رسول خدا(ص) که افرادی عادی بودند، اثبات می‌کند.

عضو هیئت علمی مدرسه دانشجویی دانشگاه تهران اظهار کرد: به عنوان شاخصه، روایات محکمی نیز که با آیات قرآن هماهنگ باشند و بتوان آنها را معیار محک روایات دیگر قرار داد نیز وجود دارد، از جمله روایت معروفی که ماجرای آموختن تسبیحات حضرت فاطمه(س) را از جانب رسول خدا(ص) به زهرا(س) نقل می‌کند و یا روایتی که حکایت از رعایت حجاب حضرت فاطمه(س) از نابینا دارد و نیز بخشی از روایتی که به ماجرای آموختن دعای نور توسط حضرت فاطمه(س) به سلمان می‌پردازد و نفی هرگونه بی‌تابی غیرعادی از حضرت فاطمه(س) می‌کند و آیات و روایات بی‌شمار دیگری که بخشی از آنها و یا همه آنها قابلیت استناد به آیات قرآن را دارند.

این نویسنده و پژوهشگر قرآنی اظهار کرد: آنچه که در خاتمه باید به آن اشاره شود، این است که علاوه بر روایات مربوط به زندگی حضرت فاطمه(س) که توجه و دقت فنی را در بررسی می‌طلبد، ادعیه‌ای از آن حضرت باقی مانده است که توجه به آنها بسیار راهگشا بوده و ضمن ایجاد پیوند میان مؤمنین با مادر مظلومه‌شان، مزیت‌های ویژه‌ای را حائز هستند که ازجمله آن دور بودن ساحت آنها از کمترین دخل و تصرف و تحریف است.

وی در تشریح علت این مسئله گفت: یکی سطح بالا و دور از دسترس کلمات و عباراتی است که در قالب دعا از معصومین(ع) به دست ما رسیده است. توضیح اینکه، اصولاً جاعلان دستشان از تحریف ادعیه تا حد قابل توجهی کوتاه است؛ زیرا معارف بلندی که واگویه مناجات انسان کامل با خداست، قرآن صاعد است و دست بردن در همه آن مهارت و معرفتی فوق بشری می‌طلبد.

حاج رجبعلی خاطرنشان کرد: مزیت دیگر ادعیه حس و حال و طراوتی است که شهد مناجات با معشوق را با خود دارد و این حلاوت تأثیر عمیق‌تری نیز خواهد داشت. سوم اینکه ادعیه به انسان نوعی جهان‌بینی می‌دهد و انسان را تا حد زیادی با معصومین(ع) هم‌افق می‌کند.

وی در پایان سخنان خود افزود: چهارم اینکه ادعیه تجلی‌گاه پرواز طبع و ذوق يك معصوم است و به اعتبار عصمت گوینده‌اش عرفانی عالی و در نهایت مطابقت با استانداردهای قرآنی ارائه خواهد داد و این یعنی فرصت پرواز دادن به روح با اطمینان از امنیت مسیر و نهایتاً این که کتاب ادعیه فاطمیه(س) را که حاوی برخی از دعاها حضرت فاطمه(س) است، به همه دوستداران آن حضرت توصیه می‌کنیم. این کتاب توسط مرحوم محمد دشتی و در قطع جیبی گردآوری شده و انتشارات مؤسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین(ع) نیز آن را نشر داده است.